

การฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง Vocational Training and Remuneration for Prisoners

ผศ. ดร.สวัสดิ์ จิรัญนิติกาล*

Asst. Prof. Dr. Sawat Jirathitikarn

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการการฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง (๒) ศึกษาสภาพปัญหาและประเด็นทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น (๓) วิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพ และค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังของประเทศไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น (๔) นำผลการวิเคราะห์มาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการวิจัยทางนิติศาสตร์ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร จากหนังสือ ตำรา บทความ ซึ่งค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น โดยนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมและปรับปรุงกฎหมายต่อไป

จากการศึกษาพบว่า การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ทุกประเทศต่างให้ความสำคัญเนื่องจากการพัฒนาจิตใจและฝึกให้ผู้ต้องขังมีระเบียบวินัยรักการทำงาน ประเทศสหรัฐอเมริการัฐบาลจะเป็นผู้ประสานงานเพื่อจัดสรรงานให้กับเรือนจำ โดยหน่วยงานที่มีชื่อว่าอุตสาหกรรมสหพันธ์ผู้ต้องขัง ส่วนในประเทศญี่ปุ่นมีหน่วยงานที่มีชื่อว่า สหพันธ์ราชทัณฑ์ญี่ปุ่นทำหน้าที่ให้การสนับสนุน และส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากฝีมือผู้ต้องขัง สำหรับประเทศไทยไม่มีหน่วยงานเฉพาะในด้านนี้ ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตต้องจำหน่ายที่เรือนจำหรือในงานต่าง ๆ ส่วนค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง ทุกประเทศจัดให้มีเหมือนกันแต่แตกต่างกันกล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ต้องขังจะได้รับค่าจ้างเหมือนแรงงานภายนอกและต้องเสียภาษีเต็มจำนวน ส่วนในประเทศญี่ปุ่นผู้ต้องขังจะได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานที่มีจำนวนน้อยและเสียภาษีไม่มากเนื่องจากค่าแรงต่ำ สำหรับประเทศไทยผู้ต้องขังจะได้รับค่าตอบแทนการทำงานไม่เกินร้อยละห้าสิบจากกำไรและไม่ต้องเสียภาษี ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ควรแก้ไขปรับปรุงดังนี้ (๑) นำมาตรการเลี้ยงโทษ

* นักทัศนวิทยาชำนาญการ สำนักทัณฑ์ปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

จำคุกมาใช้ให้มากขึ้น เพื่อเก็บพื้นที่เรือนจำไว้ควบคุมผู้ต้องขังที่อัตราโทษสูงเท่านั้น (๒) กรมราชทัณฑ์ ควรเป็นผู้จัดหาผู้ว่าจ้างแรงงานผู้ต้องขังเองเพื่อให้ได้ผู้ว่าจ้างรายใหญ่ที่จ่ายค่าตอบแทนที่มากกว่า (๓) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ควรมีหน่วยงานพิเศษในการกระจายผลผลิตให้ทั่วถึงเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน (๔) ควรมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของ เจ้าพนักงาน เพื่อให้มีความโปร่งใสและป้องกันการละเมิดสิทธิผู้ต้องขัง (๕) ควรแก้ไขกฎหมายให้ผู้ต้องขังสามารถเลือกงานที่ต้องทำได้ เพราะผู้ต้องขังแต่ละคนมีความรู้ความสามารถที่ต่างกัน สำหรับค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังควรแก้ไขปรับปรุงดังนี้ (๑) กำหนดค่าตอบแทนขั้นต่ำไว้เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องขัง (๒) กำหนดความผิดทางวินัยซึ่งมีผลต่อการจ่ายค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง (๓) การยื่นคำร้องทุกข์ต้องไม่มีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎข้อบังคับ วัตถุประสงค์ และเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังที่เกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงาน รวมทั้งสิทธิอื่นๆ ของผู้ต้องขัง

คำสำคัญ : การฝึกวิชาชีพ, ค่าตอบแทน, ผู้ต้องขัง

Abstract

The objectives of the study of vocational training and compensation for detainees were 1) to study concept, theory and evolution of vocational training and compensation for detainees, 2) to study the problems and legal issues and laws related to vocational training and compensation for detainees in Thailand, USA and Japan, 3) to analyze laws related to vocational training and compensation for detainees in Thailand in comparison to that of USA and Japan and 4) to synthesize the analyzed data in order to solve any problems and to improve the laws related to vocational training and compensation for detainees.

This was a qualitative legal research collected data from books, texts, articles and data from laws related to vocational training and compensation for detainees in the United States and Japan in term of comparison to Thailand. The results of research will be used to amend and improve the laws related to vocational training and compensation for the detainees.

Findings were that vocational training of detainees in all countries are the core concern due to it is the tool to develop their minds and work discipline. In the United States, the government Agency, the Federal Industry for Detainees, acts as coordinator in order to allocate jobs to prisons. In Japan, Japanese Federal

Department of Corrections, has duty to support and promote products made by detainees. For Thailand, there is not a specific agency to handle this assistance. The products made by detainees must be sold in prisons or in any fairs. As for compensation for detainees, all countries have to pay detainees by the same procedure, except the U.S.A. the detainees get paid as the external workers and they have to pay federal tax. In Japan, detainees get paid less and pay tax at the minimal rate owing to the low payment. For Thailand, detainees get paid compensation for work out of 50% from profit and do not pay tax.

The recommendations for improvement of vocational training for detainees were as;(1) enact the non-prison punishment in order to save the prison space for the high degree crime, (2) Department of Corrections should be the agent providing the large scale employers to hire detainees in order to get more compensation. (3) For distribution of the products, there should be special agency to handle the distribution of products for more flexible business, (4) there should be review of the officers' authority to be transparent and avoid human right abusiveness,(5) there should be revision of laws in term of right to select kinds of work. Compensation for detainees should be modified as follows. (1) set the minimum rate for fair compensation to the detainees, (2) revision of laws to impose the disciplinary offense upon unfair compensation for detainees, (3) revision of law in the area of submitting the complaints. There should be no officers involved in the submitting the complaints so that the officers will abide by laws, rules and objectives of the Department. This would guarantee the detainees' right protection in the area of vocational training, compensation and other rights of detainees.

Keyword: Vocational Training, Remuneration, detainees.

๑. บทนำ

เรือนจำและทัณฑสถานมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะที่เป็นกลไกของรัฐลำดับสุดท้ายแห่งกระบวนการยุติธรรมอันประกอบไปด้วยตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ การกึ่งของเรือนจำเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการรับตัวผู้กระทำความผิด ที่ศาลพิพากษาลงโทษตามกฎหมาย และการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีและสามารถดำรงชีพในสังคมได้อย่างปกติสุขจะเห็นได้ว่าเรือนจำเป็นหน่วยงานป้องกันสังคมที่มีประสิทธิภาพต่อการยับยั้งการกระทำความผิดให้

อาชญากรรมหัวนเกรงต่อโทษทัณฑ์ของกฎหมายขณะเดียวกันเรือนจำก็เป็นหน่วยงานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญอีกสถานที่หนึ่งของชาติ

แต่เดิมการลงโทษของประเทศไทยจะลงโทษโดยการแก้แค้นลักษณะตาต่อตาฟันต่อฟัน แต่ต่อมาได้พบว่าการลงโทษด้วยวิธีการแก้แค้น ไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ ในทางตรงกันข้ามอาจทำให้ผู้กระทำความผิดมีนิสัยและพฤติกรรมที่มีปัญหาต่อสังคม ปรัชญาการลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดจึงมีความมุ่งหมายเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ทำให้เกิดวิธีการปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ แก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ได้แก่การฝึกวิชาชีพ ซึ่งผู้ต้องขังจะได้รับการอบรมและฝึกวิชาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในเรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังเหล่านี้สามารถนำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกฝนเพื่อออกไปประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษ^๑ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษแบบหนึ่งที่มีความเชื่อว่าการที่บุคคลกระทำความผิดนั้นไม่ใช่เพราะบุคคลต้องการที่จะกระทำความผิด แต่สาเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดนั้น อาจเนื่องมาจากบุคคลถูกกดดันจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ ที่เอื้อหรือมีสิ่งชักนำให้เกิดการกระทำความผิดที่อยู่นอกเหนือการควบคุม เช่น ความยากจน ความเดือดร้อนความประมาท การถูกกดดันจากเหยื่อ การเสพยาเสพติด หรือการถูกชักจูงจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นผู้กระทำความผิดจึงสามารถที่จะแก้ไขให้เป็นคนดีดังเดิมได้ จากแนวคิดดังกล่าวทำให้การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดของนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้เน้นในเรื่องของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังมากกว่าการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนแต่เพียงอย่างเดียว

การใช้แรงงานผู้ต้องขังในอดีตถือเป็นโทษอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้ควบคู่กับโทษจำคุกและงานที่ใช้แรงงานนักโทษทำนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์การใช้แรงงานผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ผลประโยชน์จะตกอยู่แก่ผู้คุมและเจ้าขุนมูลนาย ที่มีอำนาจบังคับบัญชาคุกตะรางทั้งสิ้น เพราะสมัยนั้น เจ้าพนักงานที่คุมผู้ต้องขังไม่ได้รับเงินเดือน คงได้รับประโยชน์จากแรงงานจากผู้ต้องขังและค่าธรรมเนียมที่ผู้ต้องขังต้องเสีย ต่อมาสมัยรัตนโกสินทร์ศก ๑๐๘ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำรัสให้สร้างคุกและตะรางขึ้นใหม่ กรมพระนเรศวรฤทธิ์เสนาบดีกระทรวงพระนครบาล ในขณะนั้นมีดำริที่จะปฏิรูปแรงงานผู้ต้องขังให้เป็นประโยชน์แก่ราชการแผ่นดิน และให้วิชาความรู้สำหรับทำมาหากิน เมื่อพ้นโทษไปแล้วนับแต่นั้นผลประโยชน์ที่นักโทษทำงานจะเป็นของทางราชการและผู้ต้องขังจะได้รับการเลี้ยงดูมีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และมีการทำงาน ซึ่งจะได้รับเงินไว้ใช้จ่ายระหว่างต้องโทษ และเจ้าพนักงานจะได้รับเงินเดือนตามควรแก่หน้าที่

กรมพระนเรศวรฤทธิ์ทรงดำรัสที่จะสร้างโรงงาน เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ทำงานช่างฝีมือต่าง ๆ โดยขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตซื้อเครื่องมือที่คุกเก่า (หน้าวัดโพธิ์) และศาลาหน้า

^๑ กรมราชทัณฑ์, คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๒.

หับเผยไปสร้างโรงงานใน คุกใหม่ คือเรือนจำกองมหันตโทษ ในคุกจึงมีโรงงานช่างเหล็ก ช่างไม้ ช่างกลึง และช่างสิบหมู่ แต่นั้นมา และ นำผลผลิตต่าง ๆ ออกขาย นำเงินส่งเข้าหลวง

การฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังในปัจจุบันแบ่งเป็น การฝึกวิชาชีพ ตามความรู้ของผู้ต้องขัง การฝึกวิชาชีพเพื่อประกอบอาชีพ และการฝึกวิชาชีพแบบอุตสาหกรรม เมื่อผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพแล้ว จะได้รับค่าตอบแทนจากการทำงาน และกันส่วนหนึ่งไว้ให้กับเรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อเป็นทุนในการฝึกวิชาชีพต่อไป^๒ เรือนจำขนาดใหญ่ของไทยจะมีโรงงานฝึกวิชาชีพมากประเภท แต่เรือนจำทั่วไปมักจะเป็นโรงงานฝึกวิชาชีพประเภทช่างไม้ ช่างจักสาน แกะสลัก เกษตรกรรม หรืองานหัตถกรรมอื่น ๆ การจัดให้ผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพนั้น จะต้องพิจารณาปัจจัยหลายด้าน เช่น พื้นฐานความรู้ความสามารถของผู้ต้องขัง ความพร้อมทั้งด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความถนัด คติที่ต้องโทษ และโทษที่ต้องรับหนักเบาเพียงใด ตลอดจนความพร้อมของเรือนจำในเรื่องสถานที่ อุปกรณ์ และผู้ฝึกสอนในกรณีของการฝึกวิชาชีพ

ปัจจุบันผู้ต้องขังจะต้องได้รับการอบรมและฝึกวิชาชีพต่างๆ เพื่อให้สามารถนำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกฝนออกไปประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษ^๓ ในอดีตการใช้แรงงานผู้ต้องขังถือเป็นโทษอย่างหนึ่ง^๔ ต่อมามีการปฏิรูปแรงงานให้เป็นประโยชน์แก่ราชการแผ่นดิน จึงมีการใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องขังเองและเพื่อนำรายได้ส่งเข้ารัฐ การฝึกวิชาชีพในปัจจุบันเป็นการฝึกอาชีพแบบกว้าง ๆ มิได้แยกว่าผู้กระทำความผิดในคดีใดจะต้องฝึกวิชาชีพประเภทใด นอกจากนี้การฝึกวิชาชีพยังมีแนวคิดที่เน้นเพื่อให้ผู้ต้องขังได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ไม่ให้ผู้ต้องขังคิดหลบหนี โดยมิได้หวังให้ออกไปประกอบอาชีพ จากการมีแนวคิดเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาในทางกฎหมายหลายประการ ได้แก่ การขัดต่อหลักสิทธิเสรีภาพด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยเป็นการยอมรับสิทธิไม่มีการแบ่งแยก แต่การฝึกวิชาชีพในปัจจุบันมิได้แยกว่าผู้กระทำความผิดในคดีใดจะต้อง ฝึกวิชาชีพประเภทใด โดยมีได้ดูจากความต้องการของผู้ต้องขังอย่างแท้จริง พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๓๙ บังคับว่าผู้ต้องขังจะต้องทำงานไม่มีสิทธิที่จะเลือกว่าจะทำงานหรือไม่ รวมถึงไม่มีสิทธิที่จะเลือกประเภทของงานที่ต้องทำ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา ๒๒ ที่ว่า “นักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ” บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้ต้องขังทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน ซึ่งเจ้าพนักงานอาจนำผู้ต้องขังไปทำงานส่วนตัวได้ นอกจากนี้บทบัญญัติดังกล่าว บังคับเฉพาะนักโทษเด็ดขาดเท่านั้นไม่รวมถึงผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาาคดี (มาตรา ๒๓) แต่ในสภาพปัจจุบันผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาและคนฝาก ถูกสั่งให้ทำงานเช่นเดียวกับนักโทษเด็ดขาด กฎกระทรวงมหาดไทยซึ่งออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

^๒ กรมราชทัณฑ์, คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง, หน้า ๕.

^๓ กรมราชทัณฑ์, โครงการศึกษาเปรียบเทียบงานราชทัณฑ์ไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒.

^๔ กรมราชทัณฑ์, สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๕๒), หน้า ๓๓.

๒๔๗๙ ข้อ ๓๕ และ ๓๖ กำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจค้นร่างกายผู้ต้องขังก่อนการฝึกวิชาชีพเพื่อป้องกันการลักลอบนำเอาเครื่องมือออกจากโรงฝึกวิชาชีพแล้วนำไปใช้ในการหลบหนีออกจากที่คุมขังหรือใช้เป็นอาวุธโดยบัญญัติไว้แต่เพียงหลักเกณฑ์ในการตรวจค้นไว้เท่านั้นแต่ไม่กำหนดรายละเอียดไว้ ซึ่งอาจเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขังได้

เมื่อผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพหรือทำงานแล้วจะได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานหรือที่เรียกว่ารางวัลปันผลจากการทำงานเนื่องจากไม่ต้องเสียภาษีเข้ารัฐ ค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังในส่วนนี้มีปัญหาในทางกฎหมายหลายประการได้แก่ การจ่ายค่าตอบแทนจากการทำงานที่ไม่เป็นธรรม กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ข้อ ๖๐. บัญญัติไว้ว่า รางวัลที่จะจ่ายตามข้อ ๕๙ (ก) และ (ข) ให้อธิบดีพิจารณา กำหนดตามที่เห็นสมควร แต่สำหรับผู้ต้องขังต้องจ่ายไม่เกินร้อยละ ห้าสิบ ทำให้สามารถจ่ายให้ต่ำกว่าร้อยละห้าสิบเท่าใดก็ได้ทำให้เกิดการจัดสรรรางวัลปันผลอย่างไม่เป็นธรรมการจ่ายค่าตอบแทนจากการทำงานเมื่อผู้ต้องขังถูกลงโทษทางวินัยจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ และกฎข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในเรื่องการลงโทษทางวินัยผู้ต้องขังในปัจจุบันยังขาดความชัดเจนทั้งทางด้านบทบัญญัติของกฎหมายและขั้นตอนการปฏิบัติในการลงโทษ ยังไม่มีการกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดทางวินัยที่ร้ายแรงและไม่ร้ายแรงไว้ การให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจในการลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขังทำให้เกิดปัญหา ต่อการได้รับรางวัลปันผลจากการฝึกวิชาชีพและอื่น ๆ การร้องทุกข์จากการจ่ายค่าตอบแทนจากการทำงานที่ไม่เป็นธรรมจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ มาตรา ๓๔ บัญญัติให้สิทธิผู้ต้องขังในการยื่นคำร้องทุกข์ หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี หรือตุลเกล้าถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ตามที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทยข้อ ๑๒๐-๑๒๖ ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะร้องทุกข์ด้วยวาจา หรือยื่นเป็นหนังสือก็ได้ ซึ่งในความเป็นจริงผู้ต้องขังอาจไม่กล้าร้องทุกข์เนื่องจากเกรงกลัวเจ้าหน้าที่

ความสำคัญของการเคารพสิทธิมนุษยชนอยู่ที่การที่บุคคลทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเคารพต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ ในกระบวนการยุติธรรมนั้น ผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาซึ่งถูกแยกออกจากโลกภายนอกโดยการจำกัดอิสรภาพและเสรีภาพของผู้ต้องขังนั้นตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการลงโทษเท่านั้น แต่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐมิได้ถูกจำกัด

๒. วัตถุประสงค์

ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังโดยเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำผลการวิเคราะห์หามาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังต่อไป

๓. ผลการวิจัย

ปัจจุบันผู้ต้องขังจะต้องได้รับการฝึกวิชาชีพและทำงานต่างๆ ที่มีอยู่ในเรือนจำ การฝึกวิชาชีพจะมีรายได้ตอบแทนซึ่งอาจจะได้จากค่าจ้างแรงงานต่างๆ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ อันเป็นผลจากการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ผลประโยชน์หรือรายได้เหล่านี้เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วก็นำแบ่งให้เป็นรายได้ของผู้ต้องขังจำนวนหนึ่ง

๑. การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง

จากการศึกษาพบว่าทุกประเทศต่างให้ความสำคัญกับการฝึกวิชาชีพ เนื่องจากการเป็นภาคีจิตใจและฝึกให้ผู้ต้องขังมีระเบียบวินัย การฝึกวิชาชีพทำให้มีรายได้เพื่อการใช้จ่ายในขณะที่อยู่ในเรือนจำซึ่งมาจากส่วนแบ่งรายได้ที่เรือนจำได้รับจากผู้ว่าจ้าง

ประเทศสหรัฐอเมริกา ระบบเรือนจำจะคุมขังเฉพาะผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่เท่านั้น อาชีพแล้วแต่ท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น การเป็นพนักงานรับโทรศัพท์ อุปกรณ์เกี่ยวกับแว่นตา เครื่องตกแต่งสำนักงาน เป็นต้น โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ของผู้ว่าจ้าง สถานที่อาจเป็นในเรือนจำหรือโรงงานอุตสาหกรรมภายนอกเรือนจำ ระยะเวลาในการฝึกวิชาชีพแล้วแต่ความยากง่ายของชิ้นงาน กรมราชทัณฑ์จะเป็นผู้ประสานงานเพื่อจัดสรรงานให้กับเรือนจำ โดยรับงานจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง มีการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร รวมทั้งรับงานมาจากภาคเอกชน และการผลิตเครื่องใช้ต่าง ๆ ของรัฐบาลเพื่อลดค่าใช้จ่ายภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่ชื่อ อุตสาหกรรมสหพันธ์ผู้ต้องขัง หน่วยงานนี้เป็นความร่วมมือของรัฐบาลในการว่าจ้างและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ โดยจะจัดหางานที่แตกต่างกับงานของหน่วยงานเอกชน เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบในการจำหน่ายสินค้าแข่งกันกับเอกชน

ในประเทศญี่ปุ่นจะรับผิดชอบผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่รวมทั้งผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน สังกัดกระทรวงยุติธรรม ผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศญี่ปุ่นจะถูกจำแนกลักษณะผู้ต้องขังโดยมีศูนย์จำแนกลักษณะผู้ต้องขังประจำภาคต่าง ๆ มีการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในแต่ละชั้นตามความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการทดสอบทางจิตวิทยา เช่น การทดสอบความพร้อม การทดสอบบุคลิกภาพ การทดสอบทัศนคติรวมทั้งสติปัญญา และมีการจำแนกซ้ำเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องก่อนการฝึกวิชาชีพ การฝึกมี ๓ แบบ คือ การฝึกทั่วไป การฝึกเฉพาะด้าน และการฝึกเป็นครั้งคราว ประเทศญี่ปุ่นจะมีการจัดอุตสาหกรรมในเรือนจำ และการทำงานภายนอกเรือนจำ สำหรับในเรือนจำ แบบแรก รัฐบาลเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบในการผลิตทั้งหมดหรือบางส่วน แบบที่สอง เอกชนผู้ทำสัญญาเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบในการผลิตทั้งหมด สำหรับผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากการอุตสาหกรรมในเรือนจำจะมีองค์กรที่มีชื่อเรียกว่า “JCA” ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และส่งเสริมผลิตภัณฑ์โดยมีตราสินค้าว่า “CAPIC” ผู้ต้องขังจะต้องเสียภาษีให้แก่รัฐในจำนวนที่ไม่มาก

สำหรับงานราชทัณฑ์ของประเทศไทยนั้นในอดีตนั้นมีการบริหารงานที่ไม่ซับซ้อนโดยจะเน้นในเรื่องของการควบคุมมากกว่าการฝึกวิชาชีพ แต่ในปัจจุบันนี้การบริหารงานราชทัณฑ์เน้นในเรื่องของการ ฝึกวิชาชีพมากขึ้น จึงมีการบริหารงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้น การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำแบ่งเป็น

๑.๑ การฝึกวิชาชีพตามความเหมาะสม เป็นการฝึกวิชาชีพตามความรู้ความสามารถของผู้ต้องขัง และตามวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ภาคเหนือเป็นการแกะสลักไม้สัก

๑.๒ การฝึกวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพ การฝึกวิชาชีพที่นำไปประกอบอาชีพ

๑) การฝึกวิชาชีพระยะสั้น เช่น การวาดแผนโบราณ การทำกรอบรูปวิทยาศาสตร์

๒) การฝึกวิชาชีพระยะยาว เช่น ช่างแกะสลักไม้สัก ช่างสี เครื่องเรือนไม้ ช่างปูน

๑.๓ การฝึกทักษะอาชีพ เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นเรือนจำอุตสาหกรรม การจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาจจะจำหน่ายที่เรือนจำนั้นเองหรือจำหน่ายในเทศกาลต่างๆ

๒. ค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง

เมื่อผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพหรือทำงานแล้วจะได้รับค่าตอบแทนจากการทำงาน สำหรับค่าตอบแทน การทำงานนี้ทุกประเทศจัดให้มีเหมือนกันแต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา การฝึกวิชาชีพจะผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ โดยจะจัดหางานที่แตกต่างกับงานของหน่วยงานเอกชน ผู้ต้องขังจะได้รับค่าจ้างแรงงานเช่นเดียวกับที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมภายนอก และจะต้องเสียภาษี และสามารถทำงานล่วงเวลาได้

สำหรับประเทศญี่ปุ่น การทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำ รัฐจะให้รางวัลตอบแทนเป็นสินน้ำใจแก่ผู้ต้องขัง โดยจะจ่ายให้เป็นเบี้ยเลี้ยงซึ่งเป็นค่าตอบแทนการทำงานที่มีจำนวนไม่มากนักหรือเป็นสิ่งที่มูลค่าเท่ากัน ก่อนให้เพิ่มในแต่ละเดือนสำหรับการคำนวณจำนวนเงินพิจารณาจากสัมฤทธิ์ผลในการทำงานของผู้ต้องขังและปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการทำงาน (พ.ร.บ. ผู้ต้องขังประเทศญี่ปุ่น มาตรา ๙๘) แต่ถ้าผู้ต้องขังไม่ยอมทำงานภายในหกเดือนค่าตอบแทนนี้จะลดลงจนหมด เงินในส่วนนี้รัฐจะเป็นผู้เก็บไว้และจ่ายให้แก่ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ การทำงานของผู้ต้องขังในประเทศญี่ปุ่นจะไม่มีค่าล่วงเวลา

ในประเทศไทยกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ การกำหนดค่าตอบแทน หากงานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำมีกำไร ผู้ต้องขังจะได้รับการพิจารณาให้ได้รับรางวัล ได้แก่ผู้ต้องขังที่มีส่วนร่วมทำงานนั้น (ข้อ ๕๙) รางวัลที่จะจ่ายให้อธิบดีพิจารณากำหนดตามที่เห็นสมควรแต่สำหรับผู้ต้องขังต้องจ่ายไม่เกินร้อยละห้าสิบจากกำไรที่ได้ ค่าตอบแทนของผู้ต้องขังจะถูกเก็บไว้โดยเรือนจำและผู้ต้องขังสามารถเบิกออกมาใช้จ่ายได้ รางวัลที่จะจ่ายให้แก่ผู้ต้องขังจะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์และวิธีการในข้อบังคับที่อธิบดีกำหนดโดยคำนึงถึงแรงงานที่ผู้ต้องขังมีส่วนร่วม ความมั่งคั่งในการใช้ชีวิตความประพฤติเรียบร้อยของงาน ความรวดเร็วในการทำงาน ความอุตสาหกรรม การถนอมและการรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ และ

คุณค่าของงาน ประกอบกับลำดับขั้นและประเภทของผู้ต้องขัง การจ่ายรางวัลให้ผู้ต้องขังให้กำหนดเป็นส่วนไม่เกินคนละ ๑๒ ส่วนจากรางวัลที่ต้องจ่ายไม่เกินร้อยละห้าสิบจากกำไรที่ได้ตามเกณฑ์ดังนี้ ผู้ที่ทำงานอยู่ในชั้นดีมาก ไม่เกิน ๖ ส่วน ผู้ที่ทำงานอยู่ในชั้นดี ไม่เกิน ๔ ส่วน ผู้ที่ทำงานอยู่ในชั้นพอใช้ ไม่เกิน ๒ ส่วน ลำดับขั้นและประเภทของผู้ต้องขัง ให้ไว้ดังนี้ ๑) ชั้นเยี่ยม ๖ ส่วน ๒) ชั้นดีมาก ๕ ส่วน ๓) ชั้นดี ๔ ส่วน ๔) ชั้นกลาง คนต้องขังและคนฝาก ๓ ส่วน ๕) ชั้นเลว ๒ ส่วน ๖) ชั้นเลวมาก ๑ ส่วน (ข้อ ๖๐)

๔. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น พบว่ามีข้อเสนอแนะที่สามารถนำมาปรับใช้ในงานราชทัณฑ์ไทยได้ดังนี้

๑. การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง

การลงโทษในปัจจุบันได้มีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี กลับเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุข ผู้ต้องขังจะได้รับการอบรมและฝึกวิชาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในเรือนจำเพื่อให้สามารถนำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกฝนออกไปประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษ สำหรับการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑.๑ การทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน

จากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์บังคับว่าผู้ต้องขังจะต้องทำงาน ไม่มีสิทธิที่จะเลือกจะทำงานหรือไม่ รวมถึงไม่มีสิทธิที่จะเลือกประเภทของงานที่ต้องทำ บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้ต้องขังทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำและทัณฑสถาน

ขอเสนอให้แก้ไขกฎหมายในส่วนของสิทธิที่จะเลือกประเภทของงานที่ต้องทำ เพราะผู้ต้องขังแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถ ความถนัด และสภาพร่างกายที่แตกต่างกันไปรวมทั้งมีความต้องการ ฝึกวิชาชีพที่แตกต่างกัน จึงควรให้ผู้ต้องขังได้เลือกประเภทของงานที่ต้องทำได้ เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นซึ่ง มีการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังตามความเหมาะสมโดยมีการทดสอบจิตวิทยา ความพร้อม ทักษะสติ ปัญญา และมีการจำแนกเข้าเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

โดยแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ มาตรา ๒๒ บัญญัติไว้ว่า “นักโทษเด็ดขาดต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ” เป็น “นักโทษเด็ดขาดต้องทำงาน ตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด และสภาพร่างกาย” เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ฝึกอาชีพตามความต้องการ และสามารถพัฒนานำความรู้ความชำนาญไปประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษ

๑.๒ การจัดตั้งเรือนจำท้องถิ่นเพื่อฝึกอาชีพให้ตรงต่อความต้องการของท้องถิ่น

ในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ของประเทศไทยให้แต่ละเรือนจำ ต้องหาผู้ว่าจ้างแรงงานผู้ต้องขังเอง ทำให้ได้ผู้ว่าจ้างรายย่อยในท้องถิ่น ซึ่งจ้างแรงงานในปริมาณที่ไม่มาก แต่ถ้ามมีการจ้าง

จากผู้ว่าจ้างรายใหญ่จะมีการพัฒนากระบวนการในการผลิต การพัฒนาโรงงาน การพัฒนาฝีมือแรงงานผู้ต้องขัง รวมทั้งมีการจ่ายค่าตอบแทนที่มากกว่า และในหลักสูตรการการฝึกวิชาชีพส่วนใหญ่จะมีการกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางทำให้ไม่ตรงต่อความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

ขอเสนอให้มีการพัฒนาระบบเรือนจำท้องถิ่นขึ้นในประเทศไทย โดยอาจสังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เป็นต้น นอกจากนี้กรมราชทัณฑ์ของประเทศไทยควรเป็นผู้จัดหาผู้ว่าจ้างแรงงานผู้ต้องขังเอง เพราะการพัฒนาระบบเรือนจำท้องถิ่นขึ้นในประเทศไทยจะทำให้ได้หลักสูตรการการฝึกวิชาชีพที่ตรงต่อความต้องการของท้องถิ่นและการที่กรมราชทัณฑ์ของประเทศไทยเป็นผู้จัดหาผู้ว่าจ้างแรงงานผู้ต้องขังเองจะได้ผู้ว่าจ้างรายใหญ่ที่มีการพัฒนากระบวนการในการผลิต การพัฒนาโรงงาน การพัฒนาแรงงานผู้ต้องขัง รวมทั้งมีการจ่ายค่าตอบแทนที่มากกว่า เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมี ระบบเรือนจำท้องถิ่น (Local correctional facilities) เพื่อการฝึกอาชีพ เช่น การเป็นพนักงานรับโทรศัพท์ การผลิตอุปกรณ์เกี่ยวกับแว่นตา เป็นต้น โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ของผู้ว่าจ้าง

โดยแก้ไขพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๖ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

(๓๐) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน” เป็น “(๓๐) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการจัดตั้งเรือนจำท้องถิ่นที่มีอำนาจควบคุมผู้กระทำความผิดที่มีอัตราโทษ จำคุกไม่เกิน ๒ ปี โดยเริ่มจากองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีความพร้อม”

๑.๓ การตรวจค้นก่อนการฝึกวิชาชีพ

การตรวจค้นก่อนการฝึกวิชาชีพเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังนำวัสดุอุปกรณ์จากโรงฝึกวิชาชีพติดตัวออกไปใช้สำหรับการหลบหนีออกจากที่คุมขัง หรือใช้เป็นอาวุธในการทำร้ายร่างกายกันแต่การตรวจค้นนั้นให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการถูกตรวจค้นไว้เพียงพอหรือไม่เนื่องจากกฎกระทรวงบัญญัติแต่เพียงหลักเกณฑ์ในการตรวจค้นไว้เท่านั้น แต่ในรายละเอียดของวิธีการตรวจค้นมิได้บัญญัติไว้ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจในการตรวจค้นร่างกายของผู้ต้องขังได้อย่างกว้างขวาง

ขอเสนอให้กำหนดรายละเอียดของวิธีการตรวจค้นโดยไม่ควรเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจในการตรวจค้นร่างกายของผู้ต้องขัง และควรมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงาน เพราะการตรวจค้นนั้นควรให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการถูกตรวจค้นไว้ไม่เพียงพอ เนื่องจากรายละเอียดของวิธีการตรวจค้นนั้นมิได้บัญญัติไว้ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจในการตรวจค้นร่างกายได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการตรวจค้นภายในร่างกายซึ่งอาจกระทำโดยวิธีที่รุนแรง หรือกระทำโดยเปิดเผยต่อผู้อื่น เช่น การให้เปลือยกาย

เป็นต้น เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีหน่วยงานที่ซื้ออุตสาหกรรมสหพันธ์ผู้ต้องขังคอยดูแลให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขัง

โดยแก้ไขกฎกระทรวงมหาดไทยซึ่งออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ ข้อ ๓๖ บัญญัติไว้ว่า “การตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นชายให้เจ้าพนักงานชายเป็นผู้ตรวจ ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงให้เจ้าพนักงานหญิงเป็นผู้ตรวจ หากไม่มีเจ้าพนักงานหญิงก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเอง แสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากว่ายังเป็นที่ยสงสัยว่าผู้ต้องขัง จะไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมด ก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้” เป็น “การตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นชายให้เจ้าพนักงานชายเป็นผู้ตรวจ ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงให้เจ้าพนักงานหญิงเป็นผู้ตรวจ หากไม่มีเจ้าพนักงานหญิงก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเอง แสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากว่ายังเป็นที่ยสงสัยว่าผู้ต้องขัง จะไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมด ก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้ ทั้งนี้ให้ตรวจค้นในขณะที่ผู้ต้องขังสวมเสื้อผ้า โดยมีเจ้าหน้าที่ชั้นยศตึกขึ้นเป็นผู้ควบคุม”

๑.๔ ปฏิรูปรูปแบบในการลงโทษผู้กระทำผิดจากปัญหาเกี่ยวกับความแออัดในเรือนจำ

เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ และอัตรากำลังในการบริหารงานราชทัณฑ์ของไทย ในขณะที่กระบวนการยุติธรรมของไทยยังนิยมใช้โทษจำคุกในการลงโทษผู้กระทำผิดแม้ผู้กระทำผิดเล็กน้อย ทำให้มีจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำเป็นจำนวนมากส่งผลทำให้การฝึกวิชาชีพในเรือนจำของไทยเป็นไปด้วยความยากลำบาก ทั้งด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังและการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องขัง ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังด้อยลงไปด้วยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

ขอเสนอให้นำมาตรการเลี้ยงโทษจำคุกมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมไทยให้มากขึ้น เพราะผู้ที่กระทำผิดโดยพลั้งพลาดในคดีเล็กน้อยควรได้รับโอกาสอบรมแก้ไข แทนการจำคุกทั้งนี้เพื่อเก็บพื้นที่และทรัพยากรในเรือนจำไว้สำหรับผู้กระทำผิดที่จำเป็นต้องได้รับการอบรมแก้ไขในเรือนจำหรือพวกที่มีลักษณะร้ายและเป็นอันตรายต่อสังคมเท่านั้น เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นซึ่งการลงโทษจำคุกจะใช้กับบุคคลที่เป็นภัยและอันตรายต่อสังคมเท่านั้น เนื่องจากการจำคุกในระยะเวลาอันสั้นก็จะเกิดปัญหาตามมา ตั้งแต่ทำให้สภาพครอบครัวของผู้กระทำผิดแตกแยกและมีปมด้อย ในสังคมผู้กระทำผิดอาจเรียนรู้พฤติกรรมในทางลบจากผู้กระทำผิดอื่นระหว่างต้องโทษ จำคุก เมื่อพ้นโทษจำคุกแล้วก็กลับมากระทำความผิดซ้ำและรุนแรง กว่าเก่าอีก^๕ นอกจากนี้ในระยะเวลาต้องโทษรัฐจะต้องเสียค่าใช้จ่าย เลี้ยงดูผู้กระทำผิดในการฝึกวิชาชีพอีกเป็นจำนวนมาก การรอการลงโทษจำคุกโทษรัฐยังได้รับประโยชน์จากการทำงานบริการสังคม จากผู้กระทำผิดได้อีกด้วยและช่วยแก้ปัญหาความแออัดของเรือนจำที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ดีขึ้น

^๕ วัชรภรณ์ จิตรชุม, “การหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกโดยงานคุมประพฤติศึกษาเฉพาะอัตราโทษการรอการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา”, *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช* ๒๕๔๕.

โดยแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามปี” เป็น “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปี” โดยคำนึงถึงประเภทของความผิดและลักษณะของความผิด เนื่องจากอยู่ในระยะเวลาที่เห็นว่าศาลสามารถที่จะเอื้ออำนวยให้ดุลยพินิจของศาลกว้างขวางพอที่จะให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้รับโอกาสอยู่ร่วมกับผู้อื่นแทนการลงโทษจำคุกและเป็นการให้โอกาสกับผู้กระทำความผิดในความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงจนเกินไปนัก ทั้งยังเป็นการหันต่อสภาวะการณ์ต่าง ๆ เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนช่วย บรรเทาความเดือดร้อนกรณีเรือนจำแออัดและผลกระทบต่าง ๆ ที่ตามมาในการฝึกวิชาชีพ

๑.๕ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากการฝึกวิชาชีพ

ผลผลิตที่เกิดจากการฝึกวิชาชีพของประเทศไทยจะมีการจำหน่ายที่เรือนจำนั้นเองหรือจำหน่าย ในเทศกาลต่างๆ เช่น งานนิทรรศการผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ งานวันพญาไท เป็นต้น ซึ่งทำให้การกระจายสินค้าผลผลิตที่เกิดจากการฝึกวิชาชีพไม่ทั่วถึง นอกจากนี้การอยู่ในระบบราชการทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการทำงาน เช่น การบริหารจัดการ การตลาด การจัดจำหน่าย การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ขอเสนอให้มีการพัฒนาหน่วยงานพิเศษโดยออกแบบโครงสร้างองค์กรรูปแบบอื่นที่มีใช้ส่วนราชการ เพราะการฝึกวิชาชีพจะต้องเกิดความคล่องตัวในการทำงานทั้งการบริหารจัดการการฝึกวิชาชีพ การตลาด การจัดจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์ของผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีหน่วยงานที่ชื่ออุตสาหกรรมสหพันธ์ผู้ต้องขัง หน่วยงานนี้เป็นความร่วมมือของรัฐบาลในการว่าจ้างและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ โดยจะมีการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร รวมทั้งรับงานมาจากภาคเอกชน และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีองค์กรที่มีชื่อเรียกว่า “Japanese Correctional Association” เพื่อทำหน้าที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากฝีมือผู้ต้องขังโดยมีตราสินค้าว่า “CAPIC”

โดยให้มีการพัฒนาหน่วยงานพิเศษ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๖ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “การปรับเปลี่ยนส่วนราชการเป็นองค์การมหาชน หรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีใช้ส่วนราชการ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชน” เป็น “การปรับเปลี่ยนส่วนราชการเป็น องค์การมหาชน หรือองค์กรรูปแบบอื่นที่มีใช้ส่วนราชการ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยมีการตั้งหน่วยงานการฝึก วิชาชีพผู้ต้องขังให้เป็นองค์กรรูปแบบอื่นที่มีใช้ส่วนราชการ”

๒. ค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง

การฝึกวิชาชีพในเรือนจำนอกจากจะทำให้ผู้ต้องขังได้มีความรู้ในการประกอบอาชีพแล้ว ยังมีรายได้ซึ่งได้รับจากการทำงานเพื่อการใช้จ่ายซื้อของใช้ส่วนตัวที่จำเป็นจากร้านค้า

สงเคราะห์ผู้ต้องขังขณะอยู่ในเรือนจำและเป็นเงินทุนไว้ประกอบอาชีพ สำหรับค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง มีข้อเสนอแนะดังนี้

๒.๑ การจ่ายค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังอย่างเป็นธรรม

จากกฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์มีการกำหนดให้ค่าตอบแทนผู้ต้องขังไม่เกินร้อยละห้าสิบจากกำไร แต่ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องจ่ายเท่าไรทำให้สามารถจ่ายให้ต่ำกว่าร้อยละห้าสิบเท่าใดก็ได้ ทำให้เกิดการจ่ายค่าตอบแทนอย่างไม่เป็นธรรม

ขอเสนอให้แก้กฎหมายให้มีการกำหนดขั้นต่ำของค่าตอบแทนแรงงานไว้ เพราะจะทำให้การจ่ายค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังเป็นธรรมมากขึ้น เช่นเดียวกับในขณะประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งกำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับค่าตอบแทนการทำงานเช่นเดียวกับที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมภายนอกและจะต้องเสียภาษี และประเทศญี่ปุ่นซึ่งรัฐจะให้ค่าตอบแทนแรงงานเป็นสินน้ำใจแก่ผู้ต้องขังโดยจ่ายให้เป็นเบี้ยเลี้ยงเป็นเงินเพียงเล็กน้อยและค่อยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามความสามารถและต้องเสียภาษี เนื่องจากค่าจ้างเป็นค่าตอบแทนในการทำงานที่มีความสำคัญมากที่เป็นรายได้หลักและเป็นฐานในการคำนวณเงิน ตอแบ่นประเภทอื่น^๖ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ควรมีค่าล่วงเวลาด้วย ซึ่งเป็นเงินที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นการตอบแทนการทำงานล่วงเวลา กล่าวคือ การทำงานนอกหรือเกินเวลาทำงานปกติ หรือเกินชั่วโมงทำงานในแต่ละวันที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกันตาม มาตรา ๒๓ ในวันทำงานหรือวันหยุดแล้วแต่กรณี (มาตรา ๕) สำหรับค่าล่วงเวลานั้นแบ่งเป็น ๒ ประเภท

(๑) ค่าล่วงเวลาในวันทำงาน

นายจ้างต้องจ่ายให้ลูกจ้างในอัตราไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าครึ่งของ อัตราค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ทำ หรือไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าครึ่งของอัตราค่าจ้างต่อหน่วยในวันทำงานตามจำนวนผลงานที่ทำสำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย (มาตรา ๖๑)

(๒) ค่าล่วงเวลาในวันหยุด

นายจ้างต้องจ่ายให้ลูกจ้างในอัตราไม่น้อยกว่าสามเท่าของอัตรา ค่าจ้างต่อชั่วโมงในวันทำงานตามจำนวนชั่วโมงที่ทำ หรือไม่น้อยกว่าสามเท่าของอัตราค่าจ้างต่อหน่วยในวัน ทำงานตามจำนวนผลงานที่ ทำได้สำหรับลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างตามผลงานโดยคำนวณเป็นหน่วย (มาตรา ๖๓)^๗

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ค่าตอบแทนการทำงานผู้ต้องขังควรมีการพิจารณาถึง “อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ” ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีอัตราไม่เท่ากัน คณะกรรมการค่าจ้างต้องพิจารณาตามมาตรฐานฝีมือ ความรู้ ความสามารถ แต่ต้องไม่ต่ำกว่าอัตรา

^๖กิตติพงศ์ หังสพฤกษ์, กฎหมายแรงงาน สัญญาจ้างแรงงาน และกฎหมายคุ้มครองแรงงาน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักกฎหมาย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕๐.

^๗กิตติพงศ์ หังสพฤกษ์, กฎหมายแรงงาน สัญญาจ้างแรงงาน และกฎหมายคุ้มครองแรงงาน, หน้า ๑๕๓ - ๑๕๔

ค่าจ้างขั้นต่ำที่คณะกรรมการค่าจ้างกำหนด (มาตรา ๘๗ วรรคท้าย) การกำหนดค่าตอบแทนการทำงานผู้ต้องขังควรดูถึงอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดซึ่งเรื้อนจำตั้งอยู่ แต่ผู้ต้องขังจะทำงานได้ประมาณวันละ ๕ ชั่วโมงเนื่องจากต้องเสียเวลาไปกับการนับยอดผู้ต้องขังจึงคิดค่าจ้างในอัตรา ๖๐ % ของอัตราขั้นต่ำในจังหวัดนั้น นอกจากนี้การคิดค่าตอบแทนแรงงานผู้ต้องขังควรพิจารณาต้นทุนการจัดตั้งโรงงาน ค่าสาธารณูปโภค และอุปโภคผู้ต้องขัง รวมถึงสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งรัฐต้องใช้จ่ายด้วย

โดยกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ ข้อ ๖๐ บัญญัติไว้ว่า “รางวัลที่จะจ่ายให้อธิบดีพิจารณากำหนดตามที่เห็นสมควร แต่สำหรับผู้ต้องขังต้องจ่ายไม่เกินร้อยละห้าสิบ” เป็น “รางวัลที่จะจ่ายให้อธิบดีพิจารณากำหนดตามที่เห็นสมควร แต่สำหรับผู้ต้องขังต้องจ่ายไม่เกินร้อยละห้าสิบและไม่น้อยกว่าร้อยละหกสิบของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในจังหวัดนั้น”

๒.๒ การจ่ายค่าตอบแทนการทำงานเมื่อผู้ต้องขังถูกลงโทษทางวินัย

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ และกฎข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในเรื่องการลงโทษทางวินัยผู้ต้องขังในปัจจุบัน ยังขาดความชัดเจนทั้งทางด้านบทบัญญัติของกฎหมายและขั้นตอนการปฏิบัติในการลงโทษ ยังไม่มีการกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดทางวินัยที่มีผลต่อการจ่ายค่าตอบแทนผู้ต้องขัง การให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจในการลงโทษงดการจ่ายค่าตอบแทนทำให้เกิดปัญหาต่อผู้ต้องขัง

ขอเสนอให้กำหนดว่าความผิดทางวินัยใดเป็นความผิดที่มีผลต่อการจ่ายค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขัง เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นซึ่งกำหนดไว้ว่าผู้ต้องขังใดที่ไม่ยอมทำงานจะถูกลดค่าตอบแทน ลงร้อยละ ๑ จนถึงเดือนที่หกค่าตอบแทนนั้นจะเท่ากับศูนย์ ทั้งนี้สามารถเทียบเคียงจาก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๘๓ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ถ้าลูกจ้างจงใจขัดคำสั่งของนายจ้างอันชอบด้วยกฎหมายก็ดี หรือละเลยไม่นำพาต่อคำสั่งเช่นว่านั้นเป็นอาชญากรรมก็ดี ละทิ้งการทำงานไปเสียก็ดี กระทำความผิดอย่างร้ายแรงก็ดี หรือทำประการอื่นอันไม่สมแก่การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ลุล่วงไปโดยถูกต้องและสุจริตก็ดี ท่านว่านายจ้างจะไล่ออกโดยมิพักต้องบอกกล่าวล่วงหน้าหรือให้สินไหมทดแทนก็ได้” ซึ่งอาจแยกได้ ๕ ประการ

๑) จงใจขัดคำสั่งของนายจ้างอันชอบด้วยกฎหมาย

๒) ละเลยไม่นำพาต่อคำสั่งเช่นว่านั้นเป็นอาชญา

๓) ละทิ้งการทำงานไปเสีย

๔) กระทำความผิดอย่างร้ายแรง

๕) กระทำประการอื่นอันไม่สมแก่การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ลุล่วงไปโดยถูกต้องและ

สุจริต^๔

^๔ อ้างแล้ว, หน้า ๗๙ - ๘๕.

โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๓๕ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำความผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่ พิจารณาโดยท้องที่ แล้วลงโทษสถานหนึ่งสถานใด หรือหลายสถานดังต่อไปนี้ (๕) ลดหรืองดประโยชน์และรางวัลทั้งหมดหรือแต่บางส่วน บางอย่าง” เป็น “เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำความผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่ พิจารณาโดยท้องที่ แล้วลงโทษสถานหนึ่งสถานใด หรือหลายสถานดังต่อไปนี้ (๕) ลดหรืองดประโยชน์และรางวัลทั้งหมดหรือแต่บางส่วน บางอย่าง หากผู้ต้องขังนั้นจงใจขัดคำสั่งของผู้ควบคุมอันชอบด้วยกฎหมาย ละเลยไม่นำพาต่อคำสั่งเช่นว่านั้นเป็นอาชญา ละทิ้งการงานไปเสีย กระทำความผิดอย่างร้ายแรง และกระทำการประการอื่นอันไม่สมแก่การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ลุกล่งไปโดยถูกต้องและสุจริต”

๒.๓ การร้องทุกข์ของผู้ต้องขังจากการจ่ายค่าตอบแทนการทำงานที่ไม่เป็นธรรม

ผู้ต้องขังมีสิทธิในการยื่นคำร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี หรือทูลเกล้าถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ โดยถ้าจะยื่นเป็นหนังสือจะยื่นต่อพัสดิหรือที่ซึ่งจัดไว้สำหรับการนั้นก็ได้ซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องขังไม่กล้าร้องทุกข์เนื่องจากต้องผ่านเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เทียบเคียงจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๒ บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลซึ่งให้ข้อมูลโดยสุจริตแก่องค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง” แสดงให้เห็นถึงความพยายามให้มีความโปร่งใสและมีระบบการตรวจสอบและจากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ นายจ้างต้องจัดให้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการร้องทุกข์ของลูกจ้างในข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานตามมาตรา ๑๐๘ (๗) ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดตามมาตรา ๑๐๙ ดังต่อไปนี้ ทั้งนี้เพื่อให้ลูกจ้างทราบกระบวนการเกี่ยวกับการร้องทุกข์เมื่อลูกจ้างถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการทำงาน

๑.ขอบเขตและความหมายของข้อร้องทุกข์

๒.วิธีการและขั้นตอนการร้องทุกข์

๓.การสอบสวนและพิจารณาข้อร้องทุกข์

๔.กระบวนการยุติข้อร้องทุกข์

การคุ้มครองผู้ร้องทุกข์และผู้เกี่ยวข้อง^๔

ขอเสนอให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการร้องทุกข์ โดยการแก้ไขกฎหมายในกรณีของการยื่นคำร้องทุกข์โดยไม่มีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เข้ามาเกี่ยวข้องเช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นซึ่งในงานราชทัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นจะเชิญอาสาสมัครให้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือกิจการของ

^๔ อ้างแล้ว, หน้า ๒๔๗.

เรือนจำต่าง ๆ ผู้ต้องขังมีสิทธิยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจการเรือนจำที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม^{๑๐}

โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ มาตรา ๓๔ บัญญัติไว้ว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติในภาค ๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ ผู้ต้องขังยังมีสิทธิในอันที่จะยื่นคำร้องทุกข์ หรือ เรื่องราวใดๆ ต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี หรือทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ ตามที่รัฐมนตรีกำหนดไว้” เป็น “ภายใต้บังคับบทบัญญัติในภาค ๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ ผู้ต้องขังยังมีสิทธิในอันที่จะยื่นคำร้องทุกข์ หรือ เรื่องราวใดๆ ต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี หรือทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ ตามที่รัฐมนตรีกำหนดไว้และสามารถยื่นเรื่องต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้โดยตรงจากอาสาสมัครที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจกิจการของเรือนจำที่ได้รับมอบหมายจากผู้ตรวจการแผ่นดิน”

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ

กรมราชทัณฑ์. คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๔๘.

_____. งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ : มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๕๑.

_____. สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๕๒.

_____. โครงการศึกษาเปรียบเทียบงานราชทัณฑ์ไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๕๔.

กิติพงศ์ หังสพฤกษ์. กฎหมายแรงงาน สัญญาจ้างแรงงาน และกฎหมายคุ้มครองแรงงาน . กรุงเทพมหานคร: สำนักกฎหมาย, ๒๕๕๖

^{๑๐} กรมราชทัณฑ์, งานราชทัณฑ์เปรียบเทียบ : มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, ๒๕๕๑), หน้า ๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์

วัชรภรณ์ จิตรชุม. การหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกโดยงานคุมประพฤติศึกษาเฉพาะอัตราโทษการรอการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕.

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Book

Black J.S.& Porter W.L. **Management Meeting New Challenges**. New Jersey : Prentice-Hall, 2000.

Robert A. Pitts and David Lei. **Strategic Management Building and Sustaining Competitive Advantage**. Ohio : Thomson South-Western, 2006.